

Máte nápad, co v obci zlepšit? Zapojte se!

Máte nápad, co v obci zlepšit? Obec zavádí participativní rozpočet, díky kterému se můžete přímo zapojit do rozhodování, jak využít část obecního rozpočtu. Máte nápad na zlepšení veřejného prostoru? Chybí vám herní prvek na hřišti, odpočinková zóna, lavička nebo jiný prvek?

Navrhnete svůj projekt, zapojte se do hlasování a pomozte rozhodnout, co obec skutečně potřebuje. Návrhy může podat každý občan, který má nápad a chuť něco změnit.

Vážení občané,

v letošním roce poprvé spouštíme v naší obci participativní rozpočet. Jde o moderní nástroj, který umožňuje občanům přímo se podílet na rozhodování o využití části obecního rozpočtu. Jinými slovy – vy navrhuje, vy hlasujete, my realizujeme.

Co je participativní rozpočet?

Participativní rozpočet je způsob, jak zapojit veřejnost do plánování a rozhodování o veřejných investicích. Každý občan může přijít s vlastním návrhem, co by v obci chtěl zlepšit, postavit nebo změnit. Následně o návrzích hlasují občané a vítězné projekty obec skutečně zrealizuje.

Pro první rok jsme na participativní rozpočet navrhli vyčlenit částku 300 000 Kč.

Jak bude proces probíhat?

1. Předkládání návrhů V období od června do konce srpna mohou občané podávat své návrhy – písemně na obecním úřadě nebo elektronicky prostřednictvím formuláře na webu obce.

2. Posouzení návrhů V září návrhy posoudí pracovní skupina složená ze zástupců obce. Cílem je ověřit technickou proveditelnost, rozpočtové náklady a případný dopad na životní prostředí.

3. Veřejná prezentace postupujících návrhů Každý navrhovatel, jehož navrhovaný projekt bude splňovat povinné náležitosti a bude realizovatelný, dostane prostor představit svůj návrh na veřejném projednání prezentace.

4. Hlasování V říjnu proběhne veřejné hlasování – jak fyzicky v obci, tak online.

5. Schválení zastupitelstvem obce a realizace V prosinci budou vybrané návrhy schváleny a zařazeny do plánu činností obce pro rok 2026.

Co může být předmětem návrhu?

- drobné úpravy veřejného prostranství (lavičky, výsadba zeleně),
- zázemí pro volnočasové aktivity (dětská hřiště, sportovní prvky),
- instalace mobiliáře a vybavení, opravy zařízení,
- úpravy kontejnerových stání, autobusové zastávky, komunitní zahrady,

- návrhy na zlepšení dopravní bezpečnosti nebo čistoty v obci a mnoho dalšího.

Výstupy každého návrhu – projektu ovšem musí být přístupné a využitelné širokou veřejností.

Proč se zapojit?

Participativní rozpočet je příležitostí, jak dát konkrétní podobu svým nápadům a zlepšit život ve své části obce. Zároveň posiluje vzájemnou

důvěru mezi občany a vedením obce a podporuje aktivní občanství.

Více informací o pravidlech a termínech najdete na obecních webových stránkách a na úřední desce.

Těšíme se na vaše nápady!

Za obecní úřad

Antonín Marinov, starosta obce

Malomoravské slavnosti 2025

Obec Malá Morava Vás srdečně zve na další ročník Malomoravských slavností, které se uskuteční v sobotu 9. srpna 2025 na fotbalovém hřišti v místní části Podlesí. Připravili jsme bohatý kulturní program pro malé i velké, hudební vystoupení známých interpretů, soutěže, tombolu, doprovodný program pro děti a večerní ohňostroj.

Program dne:

13:00 Mše svatá v kostele Svaté Maří Magdaleny.

14:00 Klaunská show pro děti.

15:00 Slavnostní zahájení slavností.

15:15 Petr Šiška & Vlasta Mudříková, které znáte z TV Šlágr.

16:40 Queen Revival.

18:10 Sebastien – rockový koncert.

19:15 Losování tomboly.

20:10 Koncert oblíbené zpěvačky Moniky Absolonové.

21:15 Holki – vystoupení legendární dívčí skupiny.

22:00 Slavnostní ohňostroj.

22:40 Večerní taneční zábava se skupinou Peter's Music.

Doprovodný program pro děti:

15:15–17:15 Malování na tvář. Čtyři malířky budou připravené proměnit vaše děti v pohádkové bytosti

15:15–17:15 Balónková show – zábava s balónky všech tvarů

Projíždky na koních.

Občerstvení zajištěno po celý den, připraveny jsou stánky s jídlem, nápoji, regionálními produkty i suvenýry.

Přijďte si užít letní den plný hudby, radosti a sousedského setkávání! Těšíme se na Vás!

Za organizátory

Antonín Marinov

starosta obce Malá Morava

Na Velikonoce nás všechny mile překvapila tato netradiční výzdoba obce.

Informace o způsobech a rozsahu odděleného soustředování komunálního odpadu, využití a odstranění komunálního odpadu a o možnostech prevence a minimalizace vzniku komunálního odpadu a kvantifikované výsledky odpadového hospodářství obce včetně nákladů na provoz obecního systému (§ 60 odst. 4 zákona č. 541/2020 Sb.) za rok 2024

Zastupitelstvo obce Malá Morava se na svém zasedání dne 16. 9. 2021 usnesením č. 2021/13/14 usneslo vydat na základě § 59 odst. 4 zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech (dále jen „zákon o odpadech“), a v souladu s § 10 písm. d) a § 84 odst. 2 písm. h) zákona č. 128/2000 Sb., obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, Obecně závaznou vyhlášku č. 4/2021, o stanovení obecního systému odpadového hospodářství.

Oddělené soustředování komunálního odpadu:

Osoby předávající komunální odpad na místa určená obcí jsou povinny odděleně soustřeďovat následující složky:

- a) biologické odpady rostlinného původu
 - b) papír,
 - c) plasty včetně PET lahví,
 - d) nápojové kartony,
 - e) sklo,
 - f) kovy,
 - g) nebezpečné odpady,
 - h) objemný odpad,
 - i) jedlé oleje a tuky,
 - j) textil,
 - k) směsný komunální odpad.
- Směsným komunálním odpadem se rozumí zbylý komunální odpad po stanoveném vytřídění podle písm. a), b), c), d), e), f), g), h), i) a j).
Objemný odpad je takový, který vzhledem ke

svým rozměrům nemůže být umístěn do sběrných nádob.

Soustředování papíru, plastů, skla, kovů, biologického odpadu, jedlých olejů a tuků, textilu:

Papír, plasty, sklo, kovy, biologické odpady, jedlé oleje a tuky, textil se soustřeďují do zvláštních sběrných nádob, kterými jsou:

- a) sběrné nádoby
- b) igelitové pytle
- c) kontejnery

Zvláštní sběrné nádoby jsou umístěny na těchto stanovištích:

místní část Malá Morava:

- u domu č.p. 92 (pozemek parc. č. 218 st. pl.) - papír, plast, sklo, textil
- u domu č.p. 129 (parc. č. 187 st. pl.) - papír, plast, sklo

místní část Sklené:

- u zastávky autobusu (pozemek parc. č. 261/1) - papír, plast, sklo

místní část Vysoký Potok:

- u obecního úřadu (pozemek parc. č. 126/1) - jedlý tuk, kovy, biologický odpad rostlinného původu

na křižovatce u obecního úřadu (pozemek parc. č. 132/1) - papír, plast, sklo

na křižovatce u garáže (pozemek parc. č. 248/1) - papír, plast, sklo

místní část Zlatý Potok:

- u zastávky autobusu (pozemek parc. č. 49/5) - papír, plast, sklo

místní část Podlesí:

- na náměstí (pozemek parc. č. 1872/6) - papír, plast, sklo

u domu č.p. 50 (pozemek parc. č. 2272/1) - papír, plast, sklo

u Severomoravské chaty (pozemek parc. č. 1685/1) - papír, plast, sklo

místní část Křivá Voda:

- u domu č.p. 2 (pozemek parc. č. 76/1) - papír, plast, sklo

místní část Vlaské:

- u vchodu do areálu dílen (pozemek parc. č. 54/1 st. pl.) - papír, plast, sklo

u domu č.p. 2 (pozemek parc. č. 48/2) - papír, plast, sklo

místní část Vojtíškov:

- u bytových domů č.p. 77 a 79 (pozemek parc. č. 31) - papír, plast, sklo

u okálů (pozemek parc. č. 1804/6) - papír, plast, sklo

u Pensionu Sport (pozemek parc. č. 1403/4) - papír, plast, sklo

na parkovišti na horním konci (pozemek parc. č. 1150/15) - papír, plast, sklo

místní část Vysoká:

na parkovišti při vjezdu do vesnice (pozemek parc. č. 529/6) - papír, plast, sklo.

Zvláštní sběrné nádoby jsou barevně odlišeny a označeny příslušnými nápisy:

700 let
od první zmínky o obcích
Vojtíškov a Vysoká
Sraz rodáků

21. 6. 2025 místo konání Vojtíškov
a Centrální náměstí ve Vysoké

<p>Program:</p> <p>13:00 – Mše svatá v kostele Narození Panny Marie ve Vojtíškově</p> <p>14:30 – Beseda o historii obcí a křest nové knihy o historii obcí v Pensionu Sport Vojtíškov za účasti Miroslava Kobzy a autorů Arnošta Juránka a Marka Rýznara</p> <p>15:30 – Přesun historickým vozidlem na Vysokou</p> <p>16:30 – Slavnostní zahájení, žehnání zvonů, nových vesnických symbolů a ovocné aleje</p> <p>17:00 – Vystoupení dětských pěveckých sborů a Mateřské školy Vysoký Potok</p> <p>18:00 – Miroslav Kobza a poprocková skupina Wilsne!</p> <p>19:00 – Věra Špínarová revival</p> <p>20:10 – ABBA revival</p> <p>21:25 – Petr Kotvald</p>	<p>Doprovodný program:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Program pro děti od 18:00 do 20:00 hodin · Výstavy historických a současných fotografií z obce · Skákací hrad · Prodej knih a suvenýrů · Občerstvení po celý den · Zajištěna celodenní doprava mezi oběma obcemi · Zastřešené stany pro případ deště
--	--

VSTUP ZDARMA

Přijďte s námi oslavit historii, setkat se s přáteli a užít si bohatý program pro celou rodinu!

více na: www.obecmalamorava.cz

- a) Biologické odpady, kontejner s nápisem „BIOLOGICKÉ ODPADY“
 b) Papír, barva modrá,
 c) Plasty, PET lahve, nápojové kartony, barva žlutá
 d) Sklo, barva zelená
 e) Kovy, kontejner s nápisem „KOVY“
 f) Jedlé oleje a tuky, barva černá
 g) Textil, barva bílá

Minimálně dvakrát ročně je zajišťován svoz nebezpečných složek komunálního odpadu jejich odebráním na předem vyhlášených přechodných stanovištích přímo do zvláštních sběrných nádob k tomu určených.

Minimálně dvakrát ročně je zajišťován svoz objemného odpadu jeho odebráním na předem vyhlášených přechodných stanovištích do zvláštních sběrných nádob k tomuto účelu určených.

Informace o svozích jsou zveřejňovány na úřední desce obecního úřadu, na internetových stránkách obce, na výlepových plochách, v místním tisku, v místním rozhlasu.

Předcházení vzniku komunálního odpadu v obci Malá Morava

Předcházením vzniku odpadu se rozumí opatření přijatá předtím, než se movitá věc stane odpadem, která omezují nepříznivé dopady vzniklého odpadu na životní prostředí a zdraví lidí, omezují obsah nebezpečných látek v materiálech a výrobcích nebo omezují množství odpadu, a to i prostřednictvím opětovného použití výrobků nebo jejich částí k původnímu účelu nebo prodloužením výrobků.

Obecné povinnosti při nakládání s odpady:

- nutnost předcházet vzniku odpadů - kupovat jen to, co se skutečně spotřebuje; kupovat kvalitní výrobky s delší dobou životnosti; kupovat pokud možno recyklovatelné výrobky; při nákupu minimalizovat množství obalů; nevyhazovat zbytečně funkční věci, ale snažit se je předat (eventuelně prodat) k dalšímu užívání (nábytek, spotřebiče, oblečení, atd.); využívat zpětný odběr výrobků; nevyužitelné bioodpady z domácnosti a ze zahrady odložit na kompost

- využitelné odpady samostatně vytřídit do určených nádob

- odpad by měl vzniknout jen tehdy, kdy již pro věc není využití

Příklady opatření k předcházení vzniku odpadů v obci Malá Morava:

- využívání zapůjčených a následně darovaných kompostérů občany

Opatření ke zvýšení třídění odpadů:

Obec Malá Morava zavedla Program zodpovědného nakládání s odpady zkráceně PZNsO, v rámci kterého by se mělo významně zvýšit množství recyklovatelného materiálu, jenž je možné znovu použít jako surovinu pro průmyslovou výrobu. Zároveň by měl ke třídění odpadu motivovat domácnosti formou slevy na poplatku za svoz komunálního odpadu. Čím kvalitněji bude domácnost třídít odpady, tím větší slevu z poplatku získá. Domácnosti by měly pocítit i na svých peněženkách kolik odpadů vyprodukují a jak tím zatěžují životní prostředí. PZNsO je zcela dobrovolný, kdo se do něj nebude chtít zapojit, nemusí, může dál třídít odpadky tak, jak byl zvyklý. Ovšem i poplatek bude dál platit v plné výši. Naopak ti, kteří se do PZNsO zapojí, mohou získat na poplatku slevu až ve výši 75%. Veškeré informace o PZNsO jsou k dispozici na internetových stránkách obce Nakládání s odpa-

dy - Obec Malá Morava (obecmalamorava.cz) nebo na Obecním úřadě Malá Morava.

Obec Malá Morava je zapojena do systému EKO-KOM a to na základě Smlouvy o zajištění zpětného odběru a využití odpadů z obalů (dále jen „Smlouva“). Na základě této smlouvy pak obec získává nárok na odměnu za zajišťování zpětného odběru a následného využití odpadů z obalů. Odměna se vypočítává na základě pravidelného čtvrtletního hlášení o množství druhých a způsobech nakládání s využitelnými složkami komunálních odpadů. Výše odměny je závislá zejména na množství vytríděných odpadů, její výše roste spolu s účinností systému sběru. Odměna pomáhá snižovat náklady spojené s provozem systému sběru využitelných složek komunálních odpadů.

Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM byla již v roce 1997 založena průmyslovými

podniky vyrábějícími balené zboží. Tato nezisková akciová společnost vytvořila a efektivně provozuje celorepublikový systém, který zajišťuje třídění, recyklaci a využití obalového odpadu na kvalitní evropské úrovni. Pro celý komplex souboru činností zajišťovaných společností se ujal název „Systém EKO-KOM.“

Tento systém, založený na spolupráci průmyslových podniků, měst a obcí zajišťuje, aby odpady z použitých obalů byly spotřebitelem vytríděny, svezeny sběrovou technikou, dotříděny a konečně využity jako druhotná surovina nebo případně jako zdroj energie.

Kvantifikované výsledky odpadového hospodářství obce včetně nákladů na provoz obecního systému

V roce 2024 bylo v obci Malá Morava vyprodukováno celkem 194,8725 tun odpadu.

Množství odpadu v tunách a náklady dle druhu odpadů:

Druh odpadu	Množství v tunách	Náklady v Kč včetně DPH
Obaly obsahující zbytky nebezpečných látek nebo obaly těmito látkami znečištěné	0,94	11.012,31
Pneumatiky	2,71	10.983,79
Papír a lepenka	9,65	27.316,96
Sklo	14,52	117.173,99
Oděvy	0,5145	0,00
Jedlý olej a tuk	0,006	0,00
Dřevo	0,00	0,00
Plasty + kompozitní obaly	16,139 + 0,321	47.219,81
Kovy	3,172	0,00
Směsný komunální odpad	137,17	805.223,00
Objemný odpad	8,68	24.861,07
Směsi nebo oddělené frakce betonu, cihel, tašek a keramických výrobků neuvedené pod číslem 170106	0,14	1.180,04
Železo a ocel	0,27	0,00
Stavební materiály obsahující azbest	0,64	3.210,66
Celkem	194,8725	1.048.181,40

V naší obci bylo instalováno nové označení autobusových zastávek. Na stojanu najdete nejen aktuální jízdní řády, ale také název provozovatele dopravy a číslo dané zóny.
Foto Petr Mahel

Co dál s budovou bývalé školy?

Připravuje se nová studie využitelnosti

Budova bývalé školy na Malé Moravě již delší dobu hledá své nové využití. Již v roce 2008 byla zpracována Studie úprav objektu, která posuzovala dvě varianty využití – zázemí pro mateřskou školkou, knihovnu a tělocvičnu a přestavbu na byty. Tehdejší odhadované náklady činily 13 a 18 milionů korun, což výrazně přesahovalo finanční možnosti obce. Záměr tak zůstal pouze na papíře.

Dnes se k myšlence nové budoucnosti této budovy vracíme. Navrhujeme aktualizaci studie využitelnosti, která by nově zohlednila potřeby současné obce i možnosti financování.

Studie by měla posoudit zejména tyto varianty:

1. Přestavba na byty – ať již startovací, sociální nebo pro seniory.
2. Domov seniorů nebo domov s pečovatelskou službou.
3. Multifunkční komunitní centrum – s možností využití například jako nové sídlo a zázemí obecního úřadu, knihovny, společenské místnosti, tělocvičny, spolkové činnosti, minimuzea, nebo obchůdku a podobně.
4. Další zajímavé návrhy ze strany občanů.

Součástí studie by mohl být také návrh na využití přilehlého pozemku.

Výstupem studie budou přehledné varianty využití, kalkulace investic a provozních nákladů, možnosti získání dotací a celkové přínosy pro obec a její občany.

Před zpracováním studie proběhne úvodní

veřejné projednání se zastupitelstvem obce a občany, kde bude možné přinést i vlastní návrhy. Budoucnost budovy bývalé školy chceme tvořit společně s vámi.

Za obecní úřad

Antonín Marinov
starosta obce Malá Morava

Z Dolní Lipky do Hanušovic až šest párů vlaků denně

Pardubický kraj se rozhodl letos rozšířit nabídku vlakových spojů na trati spojující Králícko a Hanušovice v Olomouckém kraji. U společnosti Leo Express Tenders letos objednáva až šest párů vlaků za den.

„Oživování železniční trati mezi Dolní Lipkou a Hanušovicemi je postupné i na základě pozitivní zpětné vazby ze strany místních samospráv. Se zavedením Baltic Expressu objednaného státem jsme od letošního jízdního řádu zavedli tři páry

vlaků jedoucích v trase Lichkov – Hanušovice a zpět s tím, že v Lichkově jsou zajištěné přípoje právě na tento vlak,“ uvedl hejtman Pardubického kraje Martin Netolický.

Od 15. června pak bude jeden vlak v každém směru prodloužen do Ústí nad Orlicí s přípoji na dálkovou dopravu. Od 18. dubna jezdí tři páry vlaků trase Letohrad – Hanušovice a zpět o víkendech, v objednávce jsou až do 28. září.

„Toto spojení je důležité pro snadnější cestování z Králícka především směrem na Zábřeh na Moravě, Mohelnici a Olomouc, a to nejen o víkendech a o prázdninách. Proto jsme po debatě s dopravcem přistoupili k posílení spojů a budeme nadále vyhodnocovat zájem cestujících,“ dodal Netolický. Na provoz přispívá i Olomoucký kraj.

Podle náměstka hejtmana pro oblast dopravy Ladislava Valtra mají místní samosprávy prostor změny jízdního řádu připomínkovat. „Při každé velké změně jízdního řádu, a to jak železničního, tak autobusového oslovujeme místní samosprávy, které tak mají možnost se k návrhům vyjádřit. Není možné vždy vyjít vstříc všem požadavkům. Prioritu pro nás mají spoje, které využívají žáci při cestě do a ze školy, ale také spoje sloužící k dopravě do zaměstnání. Současně je nutné brát také v potaz, že je dlouhodobě neudržitelné provozovat spoje, které využívají nižší jednotky cestujících,“ uvedl Ladislav Valtra.

Spojení z Pardubického kraje do Hanušovic Dolní Lipka – Hanušovice

– Odjezdy z Dolní Lipky v týdnu v 9:26, 13:26, 17:26.

– Odjezdy o víkendech a ve svátcích v 7:26 (jede do 28. 9.), 9:26, 11:26 (jede do 28. 9.), 13:26, 15:26 (jede do 28. 9.) a 17:26.

Hanušovice – Dolní Lipka

– Odjezdy z Hanušovic v týdnu v 10:03, 14:03, 18:03.

– Odjezdy o víkendech a ve svátcích v 8:03 (jede do 28. 9.), 10:03, 12:03 (jede do 28. 9.), 14:03, 16:03 (jede do 28. 9.) a 18:03.

Pardubický kraj, 15. 5. 2025

Jarní práce pro zaměstnance naší obce začaly už v dubnu.

Foto Petr Mahel

Další silniční závěrka v Hanušovicích

Od čtvrtka 12. 6. 2025 proběhne v Hanušovicích pokládka první vrstvy asfaltové směsi od přejezdu v Potučníku po první odbočku na ulici V Zátíši, v pátek dne 13. 6. 2025 od první odbočky ulice V Zátíši po čerpací stanici. V těchto dnech bude dotčená komunikace plně uzavřena pro jakoukoliv dopravu!

V termínu od pondělí 16. 6. 2025 do úterý 17. 6. 2025 proběhne pokládka druhé vrstvy asfaltové směsi od železničního přejezdu u Krovstavu až po železniční přejezd v Potučníku. V těchto dnech bude dotčená komunikace plně uzavřena pro jakoukoliv dopravu!

V době uzavírky komunikací můžete využít

značené objízdné trasy.

Od středy 18. 6. 2025 bude průjezd obnoven.

V případě nepříznivého počasí pro pokládku druhé vrstvy asfaltové směsi může být termín úplné uzavírky o den prodloužen.

Obec Malá Morava

PROJEKT

Investice do lesnické techniky (MM)

je spolufinancován Evropskou unií.

Podpora udržitelného hospodaření v lesích pořízením lesnického traktoru, který urychluje těžbu dřeva, omezuje poškození půdy a porostů a zvyšuje hospodářskou hodnotu obecních lesních pozemků.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Více projektů podpořených Evropskou unií na www.maprojektu.cz

Obec Malá Morava úspěšně získala dotaci ze Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) na technologické investice v lesním hospodářství. Díky této podpoře byl pořízen nový traktor v hodnotě 1.672.500 Kč bez DPH.

Výše dotace činila 50 % celkových způsobilých výdajů, tedy 836.250 Kč. Projekt byl spolufinancován Evropskou unií z Programu rozvoje venkova.

Náš jubilant

V červnu slaví 96 let
pan Jozef HELDES.
Srdečně blahopřejeme.

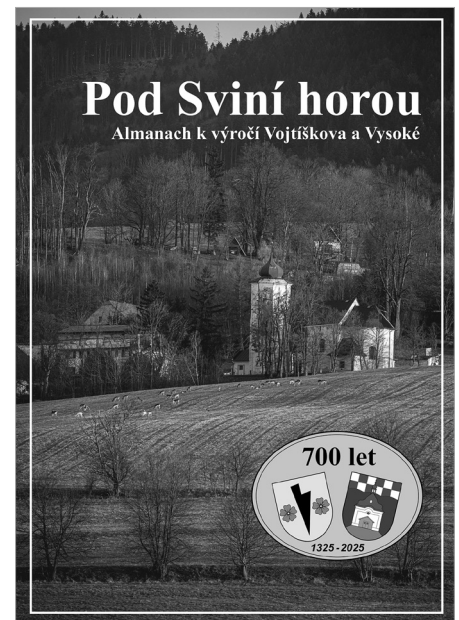

Almanach Pod Sviní horou

U příležitosti oslav 700 let od první zmínky o Vojtíškovu a Vysoké bude v sobotu 21. června ve 14:30 hod. v Penzionu Sport ve Vojtíškově představena výpravná publikace s výmluvným názvem „Pod Sviní horou“.

Na sto stranách se autorům podařilo nashromáždit velké množství informací nejen z nejstarší historie obou slavicích vesnic, ale také ze současnosti, doplněné zajímavostmi, objevy, informacemi o nových vesnických symbolech a hlavně stovkou dobových i novějších fotografií, velkým množstvím map, plánek a také několika vyobrazení. Celobarevný almanach v měkké vazbě ve formátu A4 zde představí jeho autoři Arnošt Juránek a Marek Rýznar, informace o poutavé historii regionu přidá redaktor Českého rozhlasu Olomouc Miroslav Kobza.

Publikace vychází ve velmi omezeném nákladu. V rámci autogramiády si ji budou moci návštěvníci koupit již zde anebo přímo na akci. Vydavatelem almanachu je Obec Malá Morava, vytiskla ho Tiskárna Brázda v Hodoníně.

Do roku 1848 fungovala vrchnostenská správa. Co to bylo?

Dnešní systém obec-město-kraj je nejším státním uspořádáním. Do roku 1848 byla tehdejší monarchie řízena tzv. patrimoniální správou, tedy systémem panství s určitou hierarchií uvnitř. Dnešní území Malé Moravy bylo rozděleno mezi dvě panství. Součástí Panství Kolštejn (dnes Branná) byly obce Vysoká, Vojtíškov, Malá Morava a Sklené, součástí panství Ruda nad Moravou bylo městečko Krumperky (dnes Podlesí) a obce Vysoký Potok, Zlatý Potok, Křivá Voda a Vlaské. Panský velkostatek byl ve Vojtíškově.

Vrchnostenská (patrimoniální) správa se vyvíjela od středověku jako výkonný orgán majitele panství coby jediného vlastníka veškeré půdy a osob na ní usazených; zahrnovala složku správní, soudní a policejní a v přenesené působnosti plnila i některé funkce státu. Panství (dominium) tvořilo uzavřenou, po všech stránkách soběstačnou jednotku, jejímž hospodářským základem byl velkostatek.

Vrchnostenská (panská) kancelář, zajišťující chod a správu dominia, zaměstnávala odborné i pomocné úředníky, jejichž počet a specializace záležely na velikosti a charakteru panství. Vrchní dozor nad celým úřadem a plnou odpovědnost vůči majiteli panství měl hejtman (dříve purkrabí). Od poloviny 18. století sílí snahy státu po omezení kompetencí vrchnostenské správy a prosazení dohledu státních úřadů nad některými složkami její správy. Další zásah do pravomocí vrchnostenských úřadů představovaly josefínské reformy.

Důsledkem těchto vlivů byl rozpad centrální panské kanceláře na tři úřady: hospodářský zajišťující vlastní provoz velkostatku, soudní pro agendu spornou i nespornou a hlavní pro přenesenou politickou správu. Konec vrchnostenské správy znamenal zrušení poddanství v roce 1848. Knihy někdejší vrchnostenské správy

Zámek v Rudě nad Moravou, sídlo Panství Ruda, pod nějž spadaly naše vsi na jih od řeky Moravy.

(zejména hospodářského obsahu) využívali její právní nástupci i po uvedeném datu.

Panství (německy Herrschaft, latinsky dominium) je historický termín, který označuje soubor soukromého (zejm. rodinného/rodového) majetku (reprezentačních či hospodářských staveb, měst, vesnic, polností, lesů, vodohospodářských staveb apod., včetně jeho poddaných a služebnictva) spadajícího pod patrimoniální správu jednoho feudálního vlastníka (pána) šlechtického původu (rodu). Zároveň se jednalo o nejnižší správní jednotky. Pravomoc panství vyplývala z vrchního vlastnictví půdy a s tím spojeným poddanstvím. Důležitým mezníkem se stal přechod k režimnímu hospodářství, které

vyžadovalo početnější a složitější správní aparát.

Úroveň správy odpovídala potřebám jednotlivých panství. Do první poloviny 18. století si patrimoniální úřady zachovávají soukromý ráz. Od 2. pol. 18. stol se projevují zásahy státu a výrazně narůstá objem politické správy (vyhlášení zákonů, policejní záležitosti, vybírání daní a veřejných dávek, záležitosti školní, duchovní, silniční, vojenské atd.). Správa panství byla zajišťována jednotlivými úředníky, v jejichž čele stál jako nejvýše postavený úředník hejtman (někdy též nazývaný jako správce), jenž byl bezprostředně podřízen vrchnosti. V případě, že vrchnost vlastnila více panství, byl nad jednotlivými hejtmany zřízován vrchní hejtman (inspektor, administ-

Někdejší Kolštejn (Branná) býval až do zániku patrimoniálního systému sídlem panství pro naše vsi od řeky Moravy na sever. Kostel, radnice a hrad Kolštejn.

rátor), jemuž byl svěřen dohled nad panstvím, hospodářstvím a účty. Hejtman/správce stál rovněž v čele vrchnostenské kanceláře, zprostředkoval styk se zeměpanskými úřady a vykonával i soudní pravomoc nad poddanými. Jako pomocný personál v kanceláři sloužili písaři, koncipisti, sekretáři atp.

V kanceláři byly vedeny – manuály, protokoly, kopiáře korespondence, knihy přísah úřednictva, knihy výhostů, knihy rychtářské (pro jmenování vesnických rychtářů), knihy nařízení vrchnosti, knihy zpráv hospodářského úřednictva vrchnosti, hospodářská korespondence; ve prospěch poddaných byly vydávány výhosty, listy zachovací, listy řádného splnění, propouštěcí listy na učení a jiné vrchnostenské konsensy (např. k sňatku). V čele vlastní hospodářské správy stál purkrabí, který byl na větších panstvích podřízen hejtmanovi, na menších statcích byl sám vedoucím úředníkem. Na větších panstvích mohli dále působit jako pomocný orgán obročníci pro agendu obročí, správce pro obilní hospodaření, lesmistr (lesníci, polesný), správce rybníčního hospodářství, příp. pojezdny. Agendu důchodů vedl důchodní písař, jenž přijímal důchody z celého panství od všech stran, včetně jednotlivých hospodářských úřadů a vyplácel mzdy úředníkům aj. Jeho povinností bylo vést účetní registra a účty důchodů, mívál též dohled nad některými obory hospodářství. Část důchodní agendy však mohla být na některých panstvích oddělena a svěřena zvláštním písařům – písař kontribuční, písař sirotčí. Způsob hospodaření i způsob úřadování umožňují poznat hospodářské instrukce, vydávané majitelem panství nebo jeho zástupcem pro úředníky panství, jež určovaly rozsah, povinnosti a kompetence úředníků.

Kromě vrchnostenské správy byla na panství v jednotlivých obcích vesnická samospráva, kterou vykonával rychtář, jakožto čelní představitel obce, a konšelé. Tato samospráva představovala nejnižší článek ve vrchnostenské správě panství. Konšelé a rychtář obec spravovali, zastupovali ji před vrchností a zároveň byli jejím orgánem, od vrchnosti byli také jmenováni do svých funkcí.

Rychtář a konšelé měli rovněž soudní pravomoc nad poddanými. Soudy se konaly na rychtářích za účasti hejtmana a písaře. Na soudech byly projednávány především záležitosti držby nemovitého majetku a sirotčí.

Až do doby tereziánských a josefínských reforem nebylo vedení vrchnostenských knih regulováno státem a nebylo jednotné. Jejich úprava se řídila místními potřebami a zvyklostmi panství. Nejdůležitějšími písemnostmi týkající se poddanské držby majetku byly pozemkové (gruntovní) knihy, jež zajišťovaly právní poměry nemovitého majetku poddaných a chránily pozemkové vlastnictví. Jejich obsahem je evidence nemovitého majetku poddaných se změnami s tím spojenými a vejrůňky – splátky trhových částek (mohou zachycovat i podrobnější popisy včetně živého a mrtvého inventáře, množství zásob obilí, píče atd., váznoucí dluhy, vejlinky apod)

Nejstarší gruntovní knihy (vznikaly od 15.-16. stol. v souvislosti se zakupováním poddaných) se nazývají purkrechtní registra a jsou kopii městských knih trhových smluv. Knihovní záležitosti byly vyřizovány na výročních soudech a dozor nad vedením gruntovních knih měl hejtman, zápisy do nich činil listovní písař. Zápisy v gruntovních knihách původně postupovaly za

sebou v chronologickém sledu, později bylo zapisováno podle rychet a vsí, kde měla v každé vsi daná usedlost vyhrazeno tzv. reálné folio. Gruntovní knihy tak byly vedeny buď samostatně pro každou obec, nebo pro několik obcí společně. Podstatné změny ve vedení pozemkových knih se odehrály za josefínských reforem.

Naopak ve prospěch vrchnosti byly vedeny urbáře. Původně obsahovaly jen předpis a soupis poddanských dávek a povinností, později též zachycovaly rozsah usedlostí. Často byly na jejich základě odhadovány předpokládané výnosy a sestavovány sumáře (přehledy o stavu a finančním výnosu celého velkostatku). Základní jednotkou bylo panství. Urbáře nebyly sestavovány pravidelně a vznikaly v různě dlouhých intervalech, často při změně majitele panství nebo prodeji (mnohdy vznikají opisem starších předloh a nejsou aktuální).

Od konce 17. století byly nahrazovány Katastry. Od konce 15. století se vyskytují sirotčí registra, do kterých byl zapisován majetek gruntů, na nichž zeměl hospodář a které přešly na sirotky. V zápisech byl zachycován nejen grunt a celá pozůstalost (někdy i kšaft), ale i jména sirotků

a všechny transakce, které byly prováděny s jejich jménem.

Na panství byly rovněž vedeny knihy kostelních počtů a záduší pro správu kostelního jmění. Pro agendu důchodní byla vedena kontribuční registra. Od 17. století byly zaváděny soupisy poddaných (Manschaftsbücher), vedené sirotčími písaři, zvl. z hospodářských důvodů (nejstarší zachovány z 80. let 16. stol. z rožmberského panství).

Písemnosti hospodářské správy panství zahrnují především účetní knihy a účty – důchodní písař vedl účetní registra a účty důchodu (viz výše); pro jednotlivá odvětví byly vedeny naturální účty a rejstříky (pivní, dobytčí, obilní, rybníční, lesní, solní); hospodaření jednotlivých panství, dvorů zachycují partikulární účty, účty jednotlivých provozů. Pro celé panství byla vedena hlavní kniha peněžní a jiné evidence - evidence některých druhů domácích zvířat, plodin (např. osevní/výmlatní rejstřík, pivovarská registra), evidence mzdových odměn (čelední registra, záznamy o potažních pracích); knihy robotní, zachycující robotní povinnosti poddaných.

Masarykova univerzita Brno

Obec Malá Morava zakoupila nový stroj za traktor pro lepší údržbu cest a obecních pozemků. Na nákup komunální techniky obec získala dotaci ze Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF). Díky této podpoře byl pořízen příkopový mulčovač v hodnotě 363.000,- Kč.

Výše dotace činila 70 % celkových způsobných výdajů, tedy 254.100,- Kč. Projekt byl spolufinancován Evropskou unií z Programu rozvoje venkova.

Mikroplasty: Hrozba pro životní prostředí a zdraví

Mikroplasty jsou jedním z největších ekologických problémů, které si většina lidí ani neuvědomuje. Tyto malé plastové částice, menší než 5 milimetrů, jsou téměř neviditelné pouhým okem, ale jejich dopad na životní prostředí a zdraví je obrovský. Mikroplasty se nacházejí nejen v oceánech, řekách a jezerech, ale také v půdě a ovzduší. Vznikají jako důsledek rozkladu větších plastových předmětů nebo se vyrábějí přímo jako drobné částice. Plastový odpad, který je vystaven větru, slunci a vodě, se postupně rozpadá na stále menší fragmenty. Kromě toho,

mikroplasty jsou rovněž důsledkem lidských činností, jako je praní syntetických textilií nebo používání kosmetických přípravků obsahujících plastové mikročástice.

Odhady o množství mikroplastů v přírodě jsou šokující. V oceánech se nachází až 5 bilionů plastových částic, z nichž mnoho jsou právě mikroplasty. Ať už jde o vodní ekosystémy, nebo půdu, mikroplasty jsou všudypřítomné a stále častěji se dostávají do našich potravních řetězců. Mořští živočichové je zaměňují za potravu, a tím je přijímají do svých těl. Mikroplasty se tak do-

stávají zpět do potravin, které konzumujeme i my.

V půdě působí mikroplasty na více frontách, protože mohou narušit její strukturu, zhoršit zadržování vody a živin a ovlivnit její úrodnost. Kromě toho mohou způsobit změny v přirozených procesech půdy, což negativně ovlivňuje biodiverzitu a schopnost půdy regenerovat se.

Mikroplasty mají také škodlivý vliv na půdní ekosystémy. Mikroorganismy, které jsou nezbytné pro zdraví půdy, mohou být otráveny toxickými chemikáliemi, které mikroplasty absorbují z okolního prostředí. Tyto chemikálie, jako jsou pesticidy nebo těžké kovy, mohou následně přecházet do rostlin a zvířat, které je konzumují, což zvyšuje riziko kontaminace potravinového řetězce. Mikroplasty, které se dostávají do půdních živočichů, jako jsou červi, mohou vést k zablokování jejich trávicího traktu nebo dokonce k jejich úhynu, což opět ovlivňuje celkový stav ekosystému.

Další hrozbou je, že mikroplasty se mohou dostat do podzemních vod. Půda slouží jako filtr, který čistí vodu, ale mikroplasty mohou tento filtr obejít a dostat se do podzemních vodních zdrojů. To ohrožuje nejen ekologické zdraví, ale i lidské zdraví, pokud jsou tyto vody používány pro pití nebo zavlažování.

Důsledky pro ekosystémy jsou děsivé. Mikroplasty ovlivňují život mořských živočichů, ptáků, ryb a dokonce i menších organismů, jako jsou plankton. Mnohé z těchto zvířat mikroplasty spolknou, což může vést k ucpaní trávicího traktu, zraněním nebo smrti. Některé mikroplasty navíc obsahují toxické chemikálie, které se mohou uvolňovat do těla živočichů a následně se šířit celým potravním řetězcem. A jakmile jsou mikroplasty součástí potravního řetězce, dostávají se k nám – lidem.

Mikroplasty jsou problémem, který nelze ignorovat. Abychom se vyhnuli ještě horším důsledkům, je třeba přijmout konkrétní opatření. Za prvé, musíme drasticky omezit používání plastů – zejména jednorázových plastů. Změna našich návyků, například omezením používání plastových tašek, lahví a obalů, může výrazně přispět k minimalizaci tohoto znečištění. Důležitá je také efektivní recyklace. Pokud by více plastů bylo recyklováno, množství odpadu, který končí v přírodě, by se snížilo. Je rovněž nezbytné, aby vlády a společnosti investovaly do nových technologií, které by dokázaly odstranit mikroplasty z vody a půdy.

Nejdůležitější však je změna myšlení. Musíme si uvědomit, že mikroplasty nejsou jenom problémem pro přírodu – jsou problémem pro nás všechny. To, co dnes znečišťuje naše oceány, řeky a půdu, se může brzy vrátit zpět v podobě zdravotních problémů, s nimiž se budeme potýkat i my. Mikroplasty jsou neviditelnou, ale neuvěřitelně škodlivou hrozbou pro náš svět. Zanechávají za sebou ekologickou zkázu, kterou bude stále těžší napravit. Pokud se nechceme stát součástí problému, musíme začít jednat nyní. Od snížení plastového odpadu až po investice do nových technologií – každý krok se počítá. Mikroplasty mohou být malé, ale jejich vliv na naši planetu je obrovský. A je na nás, zda s tím něco uděláme.

Chceš být policistou v Šumperku?

Navyšujeme počty policistů a policistek na oddělení hlídkové služby v Šumperku!

Policisté prvosledových hlídek slouží v černých uniformách a mají speciální výcvik i vybavení. Zasahují tam, kde se zrovna něco děje a je tam třeba rychle a někdy i rázně zasáhnout. Jsou často první na místě napadení, úrazů, nehod,

požárů a jiných krizových situací. Jsou neustále v terénu, jejich zásahy jsou akční a často adrenalinové. Jejich práce má smysl.

Míříš k nám? Staň se policistou nebo policistkou a vše potřebné pro výkon služby tě naučíme.

Ozvi se nám na emailovou adresu:

nabor.olomouc@pcr.cz

Zázrak jménem med

Med je nejen sladká pochoutka a skvělý společník pro chladné podzimní dny a večery, ale je to také náš domácí lékař po celý rok.

Patronem včelařů je svatý Ambrož. Už staří Egypťané si cenili med jako tekuté zlato. Pro své léčivé účinky je ceněn včelí med a pyl, propolis či mateří kašička. Pravý med není doslazovaný, jde o stoprocentní včelí produkt, který se podle období či oblasti sběru liší chutí a sladkostí. Konzumace medu napomáhá snižování krevního tlaku, brání vzniku žaludečních vředů, umí pomoci i od projevu stresu.

Do neznámějších druhů medu patří med květový, řepkový, lípový, akátový, lesní a pohankový. Česká Republika je zemi s největším počtem včelařů v poměru k rozloze. Téměř 50 tisíc včelařů vlastní 500 000 včelstev.

Včelstvo (jeden úl) je složeno ze včelího díla, plodu, 1 matky, několika set trubců a okolo 60 tisíc včel neboli včelích dělnic. Včelí matka

měří 20-25 mm, dožívá se 3-5 let a v době největšího rozvoje včelstva naklade za den okolo 2 000 vajíček. Včela dělnice je schopna v době snůšky donést okolo 60 mg nektaru a 15 mg pylu na posledním páru končetin. V sezoně se dožívá 5-6 týdnů. Včely dosahují rychlosti 29 km/h a za hodinu obletí zhruba 800 květů. Na 1 gram medu musí navštívit zhruba 7 000 květů. Životní dílo jedné včely je přibližně půlka čajové lžičky medu. Na 1 kg musí v průměru uletět vzdálenost rovnající se 280 tisícům km, což je přibližně 71 kolem rovníku Země.

Včely, které se vyvojí, jsou méně útočné než ty v úle, protože mají plné medné včáčky medu, který s sebou odnesly z úlu.

Včely přezimují jako celé společenství. To je rozdíl oproti čmelákům, vosám a sršňům, jejichž společenství zanikají a přezimují jen jednotlivé oplozené samičky.

Med obsahuje spoustu minerálů, které v mno-

hém prospívají lidskému organismu. Draslík hlídá hospodaření s vodou v našem těle, brání nástupu svalových křečí, onemocnění cév, selhání srdeční činnosti, průjmů a horečkám. Vápník a fosfor napomáhají pevnosti kostí, chrupavek, zubní skloviny, úponu svalů a šlach. Hořčík udržuje hladinu cholesterolu v krvi a brání nástupu kornatění tepen a vzniku aterosklerózy. Železo zajišťuje tvorbu červených krvinek a léčí chudokrevnost i astma.

Včelí produkty jsou hojně využívány v kosmetice, na omlazující masky a balzámy. Med je užitečný v gastronomii, v pekařství, cukrářství i v jiných lahůdkách.

Jedno tvrzení říká, že kdyby včely vyhynuly, lidstvu by zbývaly jen tři roky existence. Bez jejich opylování by nebyly květy ani plody. Zkrátka VČELY NEJDE NAHRADIT.

Janina Maurerová

OLŠOVÁČEK[©]

PŘÍLOHA PRO DĚTI

Milé děti,

každý z nás sní o tom, čím by chtěl být. Někteří chlapi by možná chtěli být piloty letadel a některá děvčata letuškami. Je to krásné a odvážné povolání a my si dnes o letadlech něco povíme.

Od pradávna chtěl člověk vzlétnout a podobat se ptákům. Od touhy ke skutečnosti ale vedla dlouhá cesta. Nejdříve lidé jen stavěli křídla z perí a vosku a z různých dalších materiálů a skákali s nimi z věže. To byly první pokusy a ty trvaly od pradávna až do sedmnáctého století.

První vážné pokusy létat se uskutečnily až v 18. století v Evropě s horkovzdušnými balóny. Bratři Montgolfierové vlastnili papírnictví a všimli si, že horký vzduch stoupá a nadnáší papírové sáčky. Tento jev využili a postavili první balón. K nim se přidali další. Brzy se objevily také balóny plněné vodíkem. A v roce 1804 navrhl Angličan George Cayley vzducholoď, poháněnou vrtulí, kterou však nikdo nezkusil postavit.

První říditelnou vzducholoď s parním motorem postavil až v roce 1852 Francouz Henri Giffard, její parní motor jí však neposkytoval dostatečný výkon v poměru k váze.

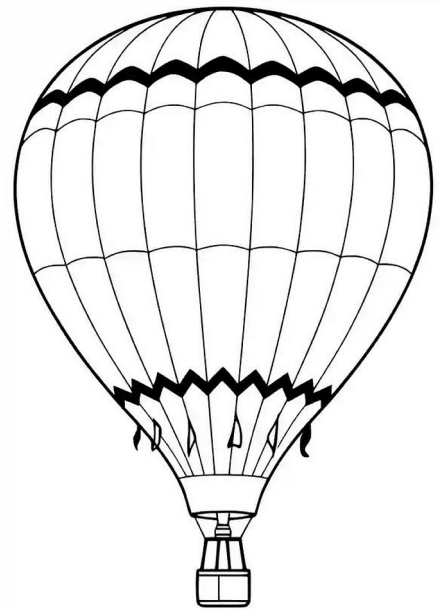
Pak už přišly na řadu spalovací motory, které

využil ke svým vzduchodolím v roce 1900 německý hrabě Ferdinand Von Zeppelin. Největší vzducholoď však shořela a to odradilo od jejich dalšího používání, navíc je už vytlačovaly motorová letadla.

Předchůdci motorových letadel byly kluzáky - bezmotorová letadla, dnes známá jako větroně, která využívají k letu proudy vzduchu. Nejznámějším průkopníkem kluzáků byl Otto Lilienthal. Postavil celkem 18 různých bezmotorových letadel, se kterými létal na svahu. Měl několik havárií, při poslední v roce 1896 však utrpěl těžká zranění, kterým o den později podlehl. Úplně prvním výrobcem kluzáku však byl už v 11. století benediktinský mnich Eilmer z Malmesbury, který se svým kluzákem uletěl 200 metrů. Jeho nápad se však neujal a létání bylo na dlouhou dobu zapomenuto. Řekli bychom, že předběhl svou dobu.

S vynálezem zážehového motoru na konci 19. století se otevřela cesta pro motorová letadla. Prvními jejich staviteli byli bratři Wrightové, američtí majitelé servisu kol. Inspirovali se kluzáky Otto Lilienthala a později přešli k motorovým letadlům.

Letadla se postupně zdokonalovala zároveň

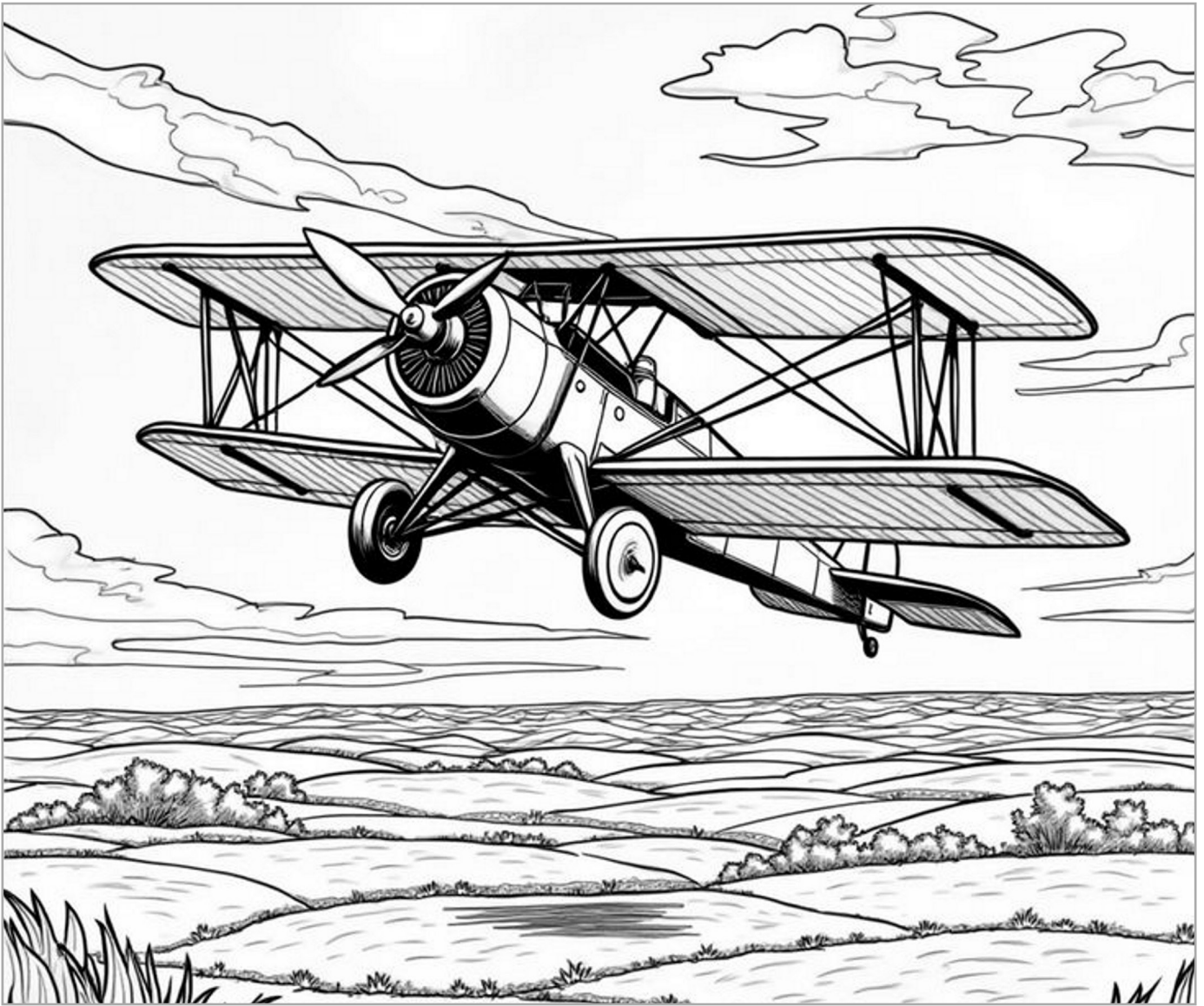

s novými technologiemi a v roce 1947 překročil první pilot rychlost zvuku, a to Chuck Yeager v experimentálním letadle.

Po druhé světové válce vznikla úspěšná a bezpečná velkokapacitní letadla až pro 500 cestujících, takže létání se stalo běžným způsobem dopravy, tak, jak ho známe dnes.

*Olšováček připravila
Radka Morbacherová*

Jak si Duběnka chtěl postavit dům

Duběnka seděl na palouku pod rozložitým dubem a tvářil se velice zadumaně. Přišlo mu na mysl, že už je vlastně velký a že si postaví vlastní dům. Asi to nebude nic těžkého, každý má přece dům, ve kterém bydlí. Řekl si, že půjde za tesařem Honzou a zeptá se, jak se takový dům staví.

Jak si to vymyslel, tak také udělal. Tesař Honza se na Duběnku usmál a dovolil mu, aby si prohlédl tesařské nářadí. Malý Babušík se nestačil divit. Byly tu různé sekery a měly svá jména: sekera podtínací, sekera kladní, různé klíny a paliče, sekera hlavatá, bradatice, teslice rovná a oblá, různá dláta, palička, skoble a různé měřicí tesařské náčiní: šňůra, úhломěr, olovnice a kružidlo.

Potom mu tesař Honza dovolil, aby se Duběnka díval, jak se svými pomocníky staví nový dům. To byla teprve podívaná.

Z obrovských kmenů tesaři otesávali trámy, vydlabávali dlaby a sestavovali je ještě mokré do sebe, vnechávali mezery na okna a dveře. Až byla spodní část hotová, přitesávali trámy a sestavovali z nich střechu a nakonec pokládali šindele.

Dům byl hotový. Voněl dřevem a Duběnkovi se zdálo, že je to ten nejkrásnější dům na světě. Byla to krásná práce, ale trvala dlouho. Duběn-

ka se nejen díval, ale také pomáhal. Podával tesařům náčiní, nesměl se splést, musel vybírat přesně takové, které tesaři potřebovali. Také si vyzkoušel, jak se štípají šindele. Chtěl ostatním ukázat, že umí pracovat, ale ruce ho bolely, měl dlaně opuchlé a dokonce se mu udělaly puchýře a později i mozoly.

Nebylo to jednoduché, ale stejně měl radost. Poznal, že se musí hodně učit, než bude umět postavit si dům. Tesař Honza ho vzal do učení. Také mu slíbil, že mu jednou při stavbě domu pomůže.

Milena Brňáková

Sekera bradatice (později nazývaná širočina)

Atice

PŘÍLOHA PRO ŽENY

Musí se maso před vařením mýt?

„Maso nejprve očistíme a pak...“

„Očistíme“ v kuchařských pokynech obvykle představuje okrajení šlach, blan, části kostí nebo jejich zbytků, kůže, případně dodrání špatně otrhaného peří. Rozhodně to ale není „omyjeme“, ačkoli je o tom řada z nás skálopevně přesvědčená. Takže až příště někoho uvidíme, jak se chystá strčit steak nebo celé kuře pod kohoutek, můžeme mu rovnou začít vysvětlovat, že to není dobrý nápad. Nejen kvůli úpravě, ale především kvůli hygieně. Tady je pět hlavních důvodů.

Maso není špinavé

Na rozdíl od ovoce a zeleniny, se maso nemá kde zašpinit. Naprostá většina toho, co koupíme v supermarketu, je zabalena ve fólii nebo krabičce v ochranné atmosféře. Maso u řezníka leží sice „rozbalené“ v chladicím pultu, ovšem cestou k nám se s ním zachází s velkou opatrností, jinak to ani nedovolují přísné hygienické normy. Maso na váhu, které koupíme u řezníka a je pevně zabalené například v igelitovém sáčku nebo ho máme ve vlastní krabičce, můžeme bez obav skladovat v lednici. Pokud je zabalené jen v papíru, měli bychom ho po příchodu domů dál zabalit, do krabičky nebo sáčku, a pak teprve uložit.

Šíříme tím bakterie

Po kuchyni i po sobě. Když strčíme kus masa – a je celkem jedno, jestli jde o celou pečenici nebo

jeden plátek – pod vodu, začnou se bakterie z povrchu masa nekontrolovaně rozstříkovat všude kolem. I když budeme mít ruce s masem až u dna dřezu, stejně je pravděpodobné, že voda cákne tam, kde bychom si to zrovna nepřáli. Pokud máme kolem dřezu dřevěné skříňky i desku, většina z nich rychle zahyne, ale třeba na plastu se podle testů krájecích prkének drží i množí bakterie dlouho, což platí i pro nerez. Lepší je vzít maso rovnou z krabičky, zpracovat podle potřeby a hned s ním do hrnce, pánve nebo pekáče. Při teplotě nad 60 °C totiž bakterie spolehlivě zničíte. Když pak pečlivě umyjeme to, čeho se maso dotýkalo, bude v kuchyni zase zaručeně čisto.

Nezbavíme ho soli

Někdo omývá šunku anebo uzene v domnění, že je tím zbaví přebytečných solí. Pouhým omytím ale přijde jen o nepatrné množství uzenařské soli a spolu s ním ztratí i část chuti, protože „rozplizlý“ okraj plátku šunky se zbytky kapek není nic, co by jazyk zrovna uvítal.

Pokud chceme z uzeneho dostat větší podíl solí, je nutné povařit ho alespoň hodinu ve vodě, jako se to dělá například při přípravě uzene polévky, zelňacky a podobně, a pak nechat pečlivě oschnout.

Zdroj: ireceptar.cz

Červivá třešnička?

Šťavnaté, sladké a voňavé v létě – třešně jsou jednou z nejoblíbenějších sezónních pochoutek. Ale co když narazíme na ovoce s překvapením uvnitř? Pohled na červíka může účinně zkažit chuť k jídlu a vyvolat paniku. Je to opravdu tak? Jsou červivé třešně opravdu nebezpečné pro naše zdraví, nebo je to jen otázka odporu? Podívejte se, co říkají odborníci, a rozptýlte své pochybnosti jednou provždy.

Každý, kdo někdy trhal třešně přímo ze stromu nebo je kupoval na trhu, zná ten moment váhání – plod vypadá perfektně, ale je opravdu dobrý uvnitř? Přítomnost červů, nebo spíše larev ovocné mušky, je problémem dobře známým zahradníkům a konzumentům ovoce. Někteří lidé si s tím vůbec nelámou hlavu, jiní se ovoce ani nedotknou, pokud si nejsou jisti jeho čistotou. Ale jaká je pravda? Měli bychom se bát, že omylem sníme červivou třešničku?

Červivé třešně – jsou škodlivé pro zdraví?

Červivé třešně nejčastěji obsahují larvy much rodu *Rhagoletis*, známých jako třešňové ovocné mušky. Jsou to malé bílé larvy dlouhé několik milimetrů, které se vyvíjejí uvnitř plodu. Ačkoli to zní nechutně, tyto larvy nevytvářejí žádné toxiny ani látky škodlivé pro člověka.

Mohou být škodlivé? V drtivé většině případů ne. Lidský trávicí systém je schopen tento typ bílkovin dokonale strávit a jedna larva není schopna způsobit otravu. Výjimkou jsou lidé s velmi citlivým žaludkem, alergií nebo sníženou imunitou – u nich se může objevit mírné žaludeční nepohodlí (nevolnost, nadýmání, méně často průjem), i když to je vzácné.

Odborníci se shodují, že konzumace červivých třešní nepředstavuje zdravotní riziko, i když je to samozřejmě nechutné. Larvy hmyzu nepřenášejí nemoci a nepředstavují mikrobiologickou hrozbu – na rozdíl například od neumytého ovoce se zbytky pesticidů. V praxi by konzumace několika třešní s „vločkou“ neměla být důvodem k panice, ale v nejlepším případě... poučením, jak dávat větší pozor na to, co se vám dostane do úst.

Existuje způsob, jak se červů zbavit?

Jednou z nejstarších a nejjednodušších metod je namočit třešně do slané vody. Stačí nasypat 1-2 lžičky soli na litr vody a ovoce ponořit na 15-30 minut. Larvy, pokud jsou uvnitř, často vyplavou na povrch. Další metodou je použití vody s octem v poměru přibližně 1 lžičce octa na 1 litr. To pomáhá nejen vymýt červy, ale také odstranit veškeré nečistoty.

Bohužel, pokud se larva zahrabala hluboko do dužiny nebo je již velká, nemusí vyplavat. Tyto metody jsou užitečné, ale neposkytují 100% záruku. Proto je nejlepší kombinovat vodní lázeň s důkladnou prohlídkou plodu a jeho rozkrájením – zejména pokud jsou třešně určeny pro děti nebo osoby s citlivým žaludkem.

Zdroj: italske-bistro.cz

Klasický hnědý versus bílý ocet

Dva super pomocníci v domácnosti, kde ale každý z nich kouzlí úplně jinak. Zaměnit je by se ti nevyplatilo. Tak se se mnou pojd mrknout na to, jaký je rozdíl mezi klasickým a bílým octem a jak ti udělají nejlepší službu.

Z čeho se ocet vyrábí? Aneb rozdíl mezi octy

Tahle otázka je zásadní. Určuje totiž, jaké má ocet vlastnosti a co dokáže.

Bílý ocet – ve skutečnosti není bílý, ale čirý. Vyrábí se kvašením z destilovaného alkoholu získaného z plodin jako brambory, obiloviny, kukuřice nebo cukrová řepa. Má vyšší koncentraci kyseliny octové (10 %) a to z něj dělá nejlepšího parťáka na úklid. O tom si ještě povíme.

Hnědý ocet – vyrábí se fermentací surovin, jako je melasa, cukrová třtina nebo karamelizovaný cukr. Mívá nižší koncentraci kyseliny octové (kolem 5 %). Dalším jeho poznávacím znamením je, že se obarvuje karamellem a často ještě dochucuje estragonem. Díky tomu má bohatší a sladší chuť, kterou oceníš v kuchyni.

Bílý ocet jako čisticí prostředek: Efektivní i ekologický úklid

Bílý ocet, často označovaný jako destilovaný ocet, je čirý roztok kyseliny octové ve vodě, obvykle s koncentrací 4-10 % kyseliny octové. Vyrábí se fermentací alkoholu z cukerných zdrojů, jako je kukuřice nebo obilí, pomocí bakterií rodu *Acetobacter*. Díky své kyselosti má bílý ocet silné antibakteriální vlastnosti a schopnost rozkládat nečistoty a rozpouštět minerální usazeniny. Tato kyselá povaha umožňuje octu efektivně působit jako čisticí a dezinfekční prostředek v domácnosti.

Historie použití

Ocet obecně má dlouhou a bohatou historii použití sahající tisíce let zpět. Starověké civilizace, jako byli Egypťané, Řekové a Římané, používali ocet pro jeho konzervační, ochucovací, léčivé a čisticí vlastnosti. Například v antickém Římě byl ocet běžně míchan s vodou a podáván vojákům jako nápoj zvaný *posca*, a ve středověku byl ocet využíván jako dezinfekční prostředek během morových epidemií.

Bílý ocet, jak jej známe dnes, začal být populární až v moderní době. Jeho účinnost, dostupnost a ekologické výhody ho učinily oblíbeným čisticím prostředkem v domácnostech po celém světě. I když starověké civilizace používaly různé formy octa, specifické používání bílého octa jako domácího čisticího prostředku je fenoménem posledních desetiletí. Bílý ocet se chemicky odlišuje od jiných druhů octů tím, že je obvykle vyroben z čistého kyseliny octové a vody, zatímco jiné octy mohou obsahovat různé organické složky z původních surovin, jako je víno, jablka nebo obilí.

Výhody používání bílého octa

1. **Ekologický:** Bílý ocet je biologicky odbouratelný a neobsahuje škodlivé chemikálie, což ho činí šetrným k životnímu prostředí.

2. **Antibakteriální vlastnosti:** Díky své kyselosti může bílý ocet zabíjet bakterie, plísňe a viry, což z něj činí účinný dezinfekční prostředek.

3. **Odstraňuje zápachy:** Bílý ocet neutralizuje nepříjemné zápachy, místo aby je pouze maskoval.

4. **Dostupnost a cena:** Bílý ocet je snadno dostupný a mnohem levnější než komerční čisticí prostředky.

5. **Všestrannost:** Vhodný při úklidu různých místností a povrchů.

Použití bílého octa jako čisticího prostředku
I. Kuchyně

6. **Čištění povrchů:** Smíchejte rovné díly bílého octa a vody v rozprašovači a použijte na čišťení kuchyňských povrchů, skříněk a dřezů.

7. **Odstranění mastnoty:** Aplikujte bílý ocet na mastné povrchy a nechte působit několik minut před otřením.

8. **Dezinfekce řeznických prkének:** Postříkujte prkénko bílým octem, nechte působit a poté opláchněte vodou.

II. Koupelna

9. **Odstranění vodního kamene:** Naneste bílý ocet na povrchy s usazeným vodním kamenem, nechte působit a poté otřete.

10. **Čištění sprchové hlavičky:** Ponořte sprchovou hlavičku do sáčku s bílým octem přes noc, poté opláchněte vodou.

11. **Dezinfekce toalet:** Nalijte šálek bílého octa do toalety, nechte působit 30 minut a poté vydrhněte.

III. Praní prádla

12. **Měkké a svěží prádlo:** Přidejte půl šálku bílého octa do posledního máchání prádla pro

měkkí a svěžejší prádlo.

13. **Odstranění skvrn:** Před praním namočte skvrny v bílém octu a nechte působit několik minut.

Bezpečnost a opatrnost

Přestože je bílý ocet přírodní a bezpečný, je důležité dodržovat následující opatření:

14. **Ředění:** Pro většinu druhů čištění je vhodné ocet ředit vodou, aby se snížila kyselost a zabránilo se poškození povrchů.

15. **Testování:** Před použitím bílého octa na citlivé povrchy, jako jsou mramor nebo dřevo, nejprve otestujte malou část povrchu, aby nedošlo k poškození.

16. **Nepoužívat s bělidlem:** Nikdy nemíchejte bílý ocet s bělidlem, protože tato kombinace vytváří toxické plyny.

Závěr

Bílý ocet je účinný, ekologický a cenově dostupný čisticí prostředek, který může nahradit mnoho komerčních čisticích produktů. Díky jeho antibakteriálním vlastnostem, schopnosti neutralizovat zápachy a odstraňovat nečistoty je bílý ocet ideální volbou pro čištění domácnosti. Zvažte použití bílého octa při příštím úklidu a zažijte jeho přirozenou sílu.

Zdroj: uklidproklid.eu

Bublanina nadýchaná s ovocem

Bublanina – asi nejnámější moučník, který snad každému připomene dětství. Receptů existuje celá řada, ovšem klasika od našich babiček, olejová bublanina s třešněmi, nikdy neomrzí. Přestože se jedná o typický letní moučník, dopřát si ho můžete během celého roku, s různým sezónním ovocem. Potřebujeme plech o velikosti 40x30 cm.

Těsto: 300 g cukru krupice, 6 vajec, 150 g oleje, 150 g mléka, 435 g polohrubé mouky, 1 vanilkový cukr, trochu citronové kůry, 1 kypřicí prášek do pečiva. Dále: ovoce (třešně, jahody, borůvky), hladká mouka na poprášení ovoce. Na vymazání a vysypání formy: tuk, hrubá mouka.

Postup přípravy

Celá vejce ušleháme s cukrem, vanilkovým cukrem a citronovou kůrou do husté pěny. Tuto práci nesmíme odbýt, čím déle šleháme, tím bude bublanina nadýchanější. Poté postupně přilijeme olej, mléko a nakonec přisypeme prosátou mouku, promíchanou s kypřícím práškem. Ovoce lehce poprášíme hladkou moukou. Těsto nalijeme na předem vymazaný a vysypaný pekáč (nebo vyložený pečicím papírem) a poklademe ho pomoučeným ovocem. Vložíme do trouby a pečeme na cca 180 °C zhruba 30 minut, tento čas je pouze orientační.

Vzpomínka na náš rybník ve Vojtíškově

Jako třináctiletý kluk, který se s naší rodinou v roce 1976 právě přistěhoval do Vojtíškova z jesenické hájenky, jsem si myslel, že zdejší rybník je tu odjakživa. Určitě si to myslely i ty stovky žab, co sem hopsaly každé jaro, aby tu položily základ příštím skřehotavému pokolení. Bělavá vajíčka se tu pohupovala ve vodě v blízkosti břehu, aby se z nich za pár dní malé pulci rozpluli za první potravou.

My kluci jsme se sem občas zatoulali, abychom se na improvizovaných vorech plavili po jeho tiché hladině a svedli nějakou tu drnovou bitvu. Byli jsme si jistí, že pod našima nohama neplave žádná dravá štika či žralok, který by

chtěl naše plavidla převrátit. Nikdy jsme tu totiž žádného rybáře neviděli.

Denně brzy ráno a pak odpoledne kolem našeho rybníka spěchávali lidé za prací do zdejšího kravína. Co traktorů projelo po jeho hrázi, kolik těžkých kroků v gumových holínkách udusávalo jeho okolí...

My děti jsme tu měly to pravé eldorádo v zimě, kdy nepolevovaly mrazy hluboko pod nulou, a hladina rybníka se uzavřela silným ledovým příkrovem. To bývalo na ledě živo snad každý den.

Pro naše hokejové zápasy jsme pokaždé poctivě železnými hrably do krajů shrnovali ledovou

tříšť vydrženou bruslemi či sněh, který nám na naše jednoduché kluziště se sněhovými mantineli přes noc napadal. Hrávali jsme denně po škole i o víkendů. O „uhelných prázdninách“ jsme tu byli snad od rána do večera.

Králem ledu býval nejlepší bruslař ze vsi - Olin Musilů. Nám, co jsme neměli brusle a jen ztěžka v zimních botách na ledě v běhu měnili směr, jen ze zadu nadzdvihl hokejku a obral nás o puk. A když šli odpoledne kolem ženské do kravína, stačilo, že někdo zařval „Kanada!“ a už jsme byli na sobě a předvedli kolemjdoucím divákům opravdovou zámořskou bitku. Ti nejdůležitější z nás si uvázali na nohy pytle vycpané pilinami a postavili se do brány. Ale i přes tyhle improvizované „betony“ to pukem docela bolelo.

Ten, kdo přišel na rybník první, měl nepsanou povinnost hrablem připravit plochu na nový hrací den. Vzpomínám si, jak jsem jeden rok, vzdor oblevě, popadl hrablo a rozběhl se s ním ke stavidlu. Tady byl rybník nejhlubší. Uslyšel jsem charakteristický praskot a jen bezmocně cítil, jak pode mnou led povolil. Zahučel jsem do ledové vody i s hrablem, které dodnes odpočívá na dně rybníka.

Spěchal jsem domů, kalhoty nasáté studenou vodou. Běžel jsem do kopce k naší bytovce, takže jsem se přirozeně zahřival pohybem, ale i tak jsem se doma vyděsil, jak mám po svléknutí mokrého oblečení ze zimy červené nohy...

Vojtíškovský rybník, jak jsem si zprvu myslel, tu ale odjakživa nebyl. Mnohem později, při sestavování almanachu k výročí obce Malá Morava, jsem se ze vzpomínek paní Mizerové dozvěděl, že ho tu vybudovali přehrazením zdejšího potůčku někdy v šedesátých letech, po požáru hospody U Jirsů, která kdysi stávala nad naší bytovkou, v letech padesátých. Dnes je vlastníkem rybníka Farma Malá Morava.

Takže náš rybník a já jsme vlastně vrstevníci.

Tato věčně zelená plocha stojaté vody měla tedy původně sloužit jako dostupná požární nádrž, kdyby bylo v případě ohně potřeba vodu k hašení. Žádný chovný rybník. Těm žabám to ale neříkejte...

Arnošt Juránek

Foto zátiší s rybníkem Kamila Tóthová

SOKOL MALÁ MORAVA 2024/2025

Horní řada zleva: Jaroslav Kročil, Martin Tóth, František Vlček, Miroslav Vávra, Tomáš Svora, Michal Gromyčh, Tomáš Marinov, Čestmír Jaroš, Jiří Marinov, Matěj Ščambura, Patrik Janák, Michal Tóth, Rostislav Nosek.

Dolní řada zleva: Vladimír Marčan, Daniel Bláhal, Zdeněk Třetina, Pavel Forman, Petr Ceh, Kostas Protopapas, Ondřej Ščambura, Jiří Tezner, Milan Sedláček.

Sokolíci pravidelně bodují a překvapují soutěží!

Cesta za záchranou finišuje!

Fotbalisté Sokolu Malá Morava po podzimní části byli na úplném dně tabulky III. třídy s pouhými dvěma body za remízu s Libivou a Hrabšínem. Vstřelili pouhých 13 branek a obdrželi jich 59!

Všichni jsme věděli, že je potřeba změna – zejména u nás samotných. V zimních měsících 6-8 hráčů z kádru pravidelně trénovalo v tělocvičně v Červené Vodě, zvyšovalo svoje technické dovednosti a hlavně fyzickou kondici. Před sezónou do týmu přišly také tři nové posily František Vlček a Tomáš Svora z TJ Jindřichov, přivítali jsme také navrátilce Jiřího Teznera, který nevydržel touhu po fotbale a kopačky opět obul!

Již po přátelácích bylo vidět značné zlepšení u týmu, na některé zápasy nás chodí více než patnáct, takže výhoda hokejového střídání nám dodává možnost udržovat čerstvé mužstvo po celý zápas.

V jarní části sezóny jsme prohráli celkově 4 zápasy, tři s aspiranty na postup – Úsovem, Lesnicí a Libivou. Poslední smolná prohra 2:3 s Rovenskem nás bude ještě dlouho mrzet. Podařilo se nám remizovat v Hrabšíně a překvapit ziskem 3 bodů proti týmům Hanušovic, Moravičan, Libiny a Jestřebí, kde jsme o poločase prohrávali 0:2, ale nakonec vyhráli 5:2, což jen ukazuje motivaci a sílu týmu.

V přímém souboji o záchranu s Brničkem jsme prohrávali 1:2, ale podařilo se nám opět vývoj zápasu otočit a vyhrát 5:2! Po poslední výhře jsme tedy na 10. pozici se ztrátou 2 body na 9. místo a 3 body na 8. místo. Vše je tedy otevřené a my budeme potřebovat Vaši podporu v posledním zápase jara dne 14. 6. 2025 v 17:00 na hřišti SK Petrov-Sobotín! (hřiště Petrov nad Desnou)

Sokolíci v nových dresech!

Do jarní části sezóny vstoupili fotbalisté Sokolu Malá Morava v nových dresech od značky Givova díky sponzorskému daru od společnosti Farma Morava s.r.o – Děkujeme!

Pevně věříme, že nám nové dresy přinesou potřebný impulz v honbě za záchranou sezóny 2024/2025 a my se tak udržíme v III. třídě OFS Šumperk.

Petr Ceh

Sokol Malá Morava

Sestupová matematika je poměrně složitá, podle posledních informací by měli sestupovat dva týmy, ale vše se může ještě změnit, protože zákulisní informace z okolních týmů naznačují, že se budou rušit nějaké B týmy, případně někdo nepřihlásí mužstvo do soutěže – tím se počet sestupujících a postupujících ještě bude měnit. Vše se dozvíme až na losovacím aktivu po dohrání sezóny.

Pro nás je důležité poslední zápas vyhrát a neohlížet se na spekulace, budeme se těšit na Vaši podporu!

Petr Ceh

Sokol Malá Morava

Oslavný chorál po výhře 5:2 nad Brničkem.

Naši kluci zatím drží desáté místo

Těžko přetěžko bylo našim fotbalistům po podzimní části 3. třídy mužů, tzv. 9. Lize, stáli na samém dně tabulky. Vstup do jarní části vypadal už mnohem lépe a před posledním kolem si stojí zatím na nadějně desáté příčce. Zde jsou zatím známé výsledky:

Sokol Malá Morava – Sokol Lesnice „B“ 0:1 (0:1)

Hrálo se 19. 4. 2025 od 16:00 hod., branka: Patrik Bien. Rozhodčí: Pavel Jílek – Oldřich Chromý, Filip Novák, 80 diváků.

FK Hanušovice – Sokol Malá Morava 0:2 (0:1)

Hrálo se 26. 4. 2005 od 16:00 hod. v Bratrušově, branky: 2× Ondřej Ščambura. Rozhodčí: Jaromír Hrubý – Lukáš Mertl, Rostislav Nosek, 30 diváků.

Sokol Malá Morava – FC Rovensko 2:3 (1:1)

Hrálo se 3. 5. 2005 od 16:30 hod., branky: Vladimír Marčan, Michal Finger (vlastní) – Patrik Vaňourek, 2× Petr Unzeitig. Rozhodčí: Ladislav Krobot – Lukáš Mertl, Rostislav Nosek, 80 diváků.

Sokol Jestřebí – Sokol Malá Morava 2:5 (2:0)

Hrálo se 11. 5. 2025 od 15:00 hod., branky: 2× František Marada – Michal Tóth, Tomáš Svora, Tomáš Marinov, Matěj Ščambura, Čestmír Jaroš. Rozhodčí: Milan Janků – Dan Vybíral, Rostislav Nosek, 120 diváků.

Sokol Malá Morava – Tatra Moravičany 2:1 (2:0)

Hrálo se 17. 5. 2025 od 17:00 hod., branky: Čestmír Jaroš, František Vlček – Martin Heinz. Rozhodčí: Josef Kuba – Daniel Minář, Rostislav Nosek, 50 diváků.

Sokol Malá Morava – TJ Libina „B“ 5:1 (2:1)

Hrálo se 24. 5. 2025 od 17:00 hod., branky: 2× Milan Gallo, Jiří Tezner,

Jiří Marinov, Čestmír Jaroš – František Pospíšil. Rozhodčí: Stanislav Kubíček – Rostislav Nosek, 50 diváků.

Celtic Libivá – Sokol Malá Morava 6:3 (3:0)

Hrálo se 31. 5. 2025 od 16:00 hod., branky: 3× Marek Navrátil, Pavel Čank, 2× Martin Košátko – Tomáš Svora (penalta), František Vlček, Petr Ceh. Rozhodčí: Milan Janků – Tomáš Novák, Rostislav Nosek, 90 diváků.

Sokol Malá Morava – Sokol Brničko 5:2 (1:2)

Hrálo se 7. 6. Od 17:00 hod., branky: Ščambura Matěj, (2×) Tomáš Svora, Čestmír Jaroš, Ondřej Ščambura – Patrik Bureš, Zdeněk Třetina (vlastní), Rozhodčí: Rudolf Hetmánek – Rostislav Nosek, 50 diváků.

Průběžná tabulka před posledním utkáním:

1. FK Úsov	20	16	0	4	80:25	49
2. Tatra Moravičany	20	16	0	4	67:28	45
3. Sokol Lesnice „B“	20	13	0	7	58:23	42
4. FK Hanušovice	20	14	0	6	80:35	41
5. Celtic Libivá	20	13	0	7	57:52	37
6. Sokol Jestřebí	20	9	0	11	51:38	30
7. Sokol Hrabšíň	21	11	0	10	27:34	30
8. FC Rovensko	21	7	0	14	36:73	21
9. TJ Libina „B“	20	7	0	13	38:65	20
10. Sokol Malá Morava	21	5	0	16	41:83	18
11. SK Petrov-Sobotín	20	6	0	14	30:59	17
12. Sokol Brničko	21	5	0	16	31:81	16